

УДК 32.141:165.316 +321

ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Леся Угрин

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

Розглянуто основні аспекти політичної ідентичності в контексті дискурсу й пояснювальних парадигм Постмодерну. З'ясовано, що в умовах трансформацій індивіда та суспільства проблематизуються партикулярні політичні ідентичності, обґрунтовуються моделі їхніх взаємодій, позбавлених конфліктності, централізації та ієрархії.

Ключові слова: політична ідентичність, Постмодерн, дискурс, індивідуалізація, децентрація, мультикультуралізм.

У 50–60-х рр. минулого сторіччя з початком епохи «пост» (постіндустріалізму, постмодернізму) формуються нові – постпозитивістські – підходи до осмислення проблем ідентичності, які відповідають постнекласичному етапу у розвитку соціальних наук. Межі двох епох (Модерном і Постмодерном) є доволі умовними, вони допускають співіснування різних пізнавальних парадигм, методологічних систем, їх поєднання, наслідком чого постає плюралізм теоретичних підходів, світоглядних систем, картин світу, що радикально вплинуло на теоретичні уявлення про ідентичність, принципи її теоретичного означування і навіть «кризу перевиробництва» цього концепту у соціальних науках.

Проблемам концептуалізації ідентичності та її політичного виміру в умовах Постмодерну присвячені праці українських науковців Т. Воропай, В. Горбатенка, Т. Данилової, В. Караваєв, О. Кірієнко, М. Козловець, М. Куц, С. Куцепал, Н. Пелагеші, А. Постол, Л. Хашієвої та ін. Однак, з огляду на динамізм, контекстуальність, трансформативність феномену політичної ідентичності та теоретичний плюралізм, який характеризує постнекласичну науку і впливає на пояснювальний потенціал поняття «ідентичність», актуальним є постійне оновлення методологічного інструментарію дослідження, релевантного його релятивній природі. Відповідно, метою цієї статті є інтерпретації політичної ідентичності в контексті дискурсу й пояснювальних парадигм Постмодерну.

Визнання (як і очевидність) того, що радикальні трансформації ідентичності набувають всезагального і постійного характеру, стали основним пунктом теоретизування постмодерністів. Такий підхід опирається і на принципи постнекласичного бачення й аналізу реальності (нелінійність, ризомність, гіпердинамічність, конструйованість), і на співзвучні процеси, продуковані глобалізацією (одночасність і взаємопроникнення глобального і локального, універсального і партикулярного). Вони руйнують звичні для Модерну і некласичної науки жорсткі структури і формують суспільство, яке «дедалі більше сприймається і розглядається радше як «мережа», ніж структура (не кажучи вже про тверду «цілісність»)». Ця структура розуміється і трактується як «матриця довільних зв'язків і роз'єднань та, в ґрунті речі, нескінченної кількості ймовірних видозмін» [4, с. 10]. Названі тенденції сучасних ідентифікаційних процесів відображають глобальні тренди і характеристики соціально-політичної реальності періоду після Модерну, який по-різному визначається в літературі стосовно попередньої епохи Модерну.

З. Бауман, наприклад, з метою характеристики та означень цього періоду використовує метафори «твердої» та «плинної» (liquid) сучасності. Суспільства «твердої», або ж «тяжкої», «щільної» сучасності функціонували на основі ідей прогресу, бюрократичної раціональності та системності. Вони, на переконання філософа, несли в собі загрози тоталітарних тенденцій [5, с. 32]. Так, у дослідженні Голокосту З. Бауман розглядає його зразком модерної бюрократичної раціональності, застосуванням базових принципів індустріалізації і фабричної системи масового суспільства для знищення людини. Освенцім для Баумана був щоденним продовженням «фабричної системи» [1]. Метафора «плинності» «підкреслює невизначеність, непевність і непередбачуваність процесів постсучасного суспільства, розпад традиційних соціальних зв'язків, усталених інституцій, релятивність і рефлексивність моральних норм». Результатом є неконтрольований процес встановлення багатьох локальних порядків, які унеможливають існування стабільної, передбачуваної і всеохопної суспільної системи, елементи якої інтегровані в цілісність навколо усталених цінностей чи авторитету. Проблема ідентичності в суспільствах «твердого» модерну виявлялася передусім у тому, як її побудувати і зберегти цілісною та стабільною, у суспільствах «плинного модерну» – як фіксувати і зберегти свободу вибору.

Ще один наслідок «плинної» сучасності та глобалізації, за Бауманом – індивідуалізація: «Ідентичність з'явилась у свідомості і практиці Нового часу з самого початку індивідуальним завданням. Саме індивід має знайти спасіння від невизначеності» [3]. У. Бек вказує на «індивідуалізаційний зсув» як чинник руйнування соціально-класової структури індустріального суспільства, маркери якої були важливими критеріями категоризації та типізації в ідентифікаційних процесах: він «підточує ієрархічну модель соціальних класів і верств і ставить під сумнів її реальний зміст» [7, с. 112]. Це звільнило людей від традиційних класових зв'язків і преференцій, перетворило їх на творців власного (але зумовленого і обмеженого ринком праці) життя. У такому суспільстві (Бек визначає цей етап Другим Модерном) соціальна нерівність не зникає, а лише переноситься у сферу індивідуалізації соціальних ризиків. Структурним феноменом, що може приймати різні форми, вважає індивідуалізацію й П. Бергер [9, с. 19–20]. Вона є відображенням змін у сприйнятті соціальної нерівності у процесі переходу від суспільства з обмеженими ресурсами до заможного суспільства і пов'язана зі стандартизацією і дестандартизацією моделей біографій. Стандартизація передбачає «типові» й «обов'язкові» для всіх його членів правила зміни статусу; дестандартизація означає, що все менше людей їх дотримуються. Тому сучасний період він визначає перехідним від жорстко інституціоналізованих моделей біографій, до гнучкіших, індивідуалізованих. Метафорично він порівнює їх із «залізницею» та «автомобілем». Індивід «за кермом автомобіля» має більше можливостей у виборі та змінах власної ідентичності, але і зворотній бік (ризик, невизначеність, кризи) – сфера його відповідальності. Постмодерн сформував складну модель індивідуалізації, яка об'єднала три процеси: 1) звільнення від історично сформованих соціальних і політичних форм панування й підпорядкування; 2) втрата традиційної стабільності (знань, віри і норм); 3) формування нових видів соціальної інтеграції і контролю. Ці процеси руйнують традиційні для індустріального суспільства моделі політичної ідентифікації індивіда й колективних солідарностей.

Постмодерне суспільство постає у дискурсі соціальних наук індивідуалізованим і фрагментованим. В індивідуалізованому суспільстві людина стає вразливою перед процесами, які не в змозі контролювати, через що відмовляється від довгострокових цілей заради задоволення нагальних потреб і отримання негайних результатів. Це призводить до радикального перегляду всієї системи цінностей, дезінтеграції і соціального (публічного), й індивідуального (приватного) життя.

Життя людини у постсучасному суспільстві вчені характеризують непевністю її становища, прав і доступності засобів до існування, невизначеністю стосовно майбутнього, відсутності безпеки для фізичного тіла, особистості та майна, соціального становища, спільноти [2, с. 173]. У. Бек вирізняє три виміри загроз, що призводять до такої непевності: екологічні кризи, глобальні фінансові кризи, терористичні загрози з боку транснаціональних мереж терору [8, с. 12]. Вплив цих та інших загроз посилюється зростанням взаємозалежності світу та більшою відкритістю суспільств. Визріваючи в одній державі, вони загрожують охопити цілий регіон чи навіть більшість держав світу. Тому закономірно, що У. Бек, З. Бауман і Е. Гідденс використовують для характеристики постсучасності ще одну метафору – «суспільство ризику», що продукує передусім екзистенційні загрози. Залишаючись один на один із ризиками та суперечностями глобального світу, індивід вимушений опиратися не на соціальні й політичні структури, а на власну індивідуальність, у протистоянні один на один з Хаосом шукати свій життєвий шлях, уже ним рухаючись.

Вразливість індивіда у «суспільстві ризику», індивідуалізація і фрагментація його життя пов'язується Бауманом із кризою інститутів, які традиційно стояли на сторожі «загального блага» і гарантували безпеку громадянину та були чіткими маркерами його ідентичності. Передусім мова йде про «сходження зі сцени» національної держави й згорання її соціальних і контрольних функцій, які перебирає на себе глобальний ринок і його структури. Політична влада, пов'язана з глобальним капіталом, відчужується від своїх зобов'язань перед громадянами і втрачає свою географічну реальність (детериторіалізується). Нові принципи структурування суспільств «плинної» модерності (мобільність, здатність користуватися інформацією та часом) дають імпульс нескінченному процесу диференціації й поляризації – і на рівні окремих суспільств, і між державами та групами держав. Ці зміни ставлять індивіда й суспільства перед пошуком рівноваги між свободою, з одного боку, і рівністю й справедливістю, з іншого, послаблюють комунікацію між глобалізованими елітами й решту населенням, локальна диференціація якого постійно зростає.

В умовах фрагментації та атомізації суспільства, які посилюють «самотність індивіда», виникають проблеми ідентичності й труднощі з її прийняттям, які Бауман інтерпретує в контексті постійного «пошуку центру, що тримає» [6]; причому цей пошук (нерідко спонтанний) зосереджений більше на локальних рівнях життя індивіда.

Отже, узагальнюючи, можемо визначити засадничі й концептуалізовані у науковій літературі риси постсучасного суспільства, що за множинністю соціальних процесів, інститутів, ролей, з якими зіштовхується сучасний індивід, не може зрівнятися з жодними іншими, що існували до цих пір і які визначально вплинули на його ідентичність – непевність та ризик, зумовлені індивідуалізацією «стилів життя, життєвих шляхів та обставин» (У. Бек). Вони виступають онтологічною характеристикою буття індивіда та суспільства і структурними умовами формування та функціонування політичних ідентичностей. Її носій із модерного індивіда (від лат. *individuum* – неподільний) трансформується, за Лаканом, у дивіда (розділеного), ідентичність якого формується, за логікою Дельоза і Гваттарі, на основі фрагментів, кожен з яких інакший і не передбачає вихідної субстанціональної (як у домодерної людини) або кінцевої (як у модерної людини) цілісності. Дискурс ідентичності позначений термінами фрагментарності, гетерогенності, гібридності, розмивання та кризи. Якщо однією з чільних проблем соціальних наук неklasичного періоду була відчуженість індивіда та її подолання, у постнеklasичній – розпад автономного раціонального суб'єкта і «збирання» його ідентичності. Ці процеси описуються фукіанською метафорою «смерть суб'єкта», яка в історичному контексті об'єктивується передусім у соціокультурних, технологічних і політичних тенденціях розвитку постіндустріального суспільства.

Акцентування у теоретизуванні проблем ідентичності постнекласичною наукою на процесах індивідуалізації, «реабілітація» понять «Я», «самість», які знову присутні у постмодерному дискурсі ідентичності, неминуче призвело до радикального переосмислення співвідношення тотожності й відмінності (difference) як онтологічної основи ідентичності і критики домінування (майже до кінця Модерну) дискурсу тотожності. У статті «Закон тотожності» М. Гайдеггер переосмислив домінуюче в європейській філософії розуміння закону тотожності, вираженого в логічній формулі « $A \in A$ »: будь-яке A «саме по собі є тим самим». За Гайдеггером, ця формула вказує на взаємоприналежність A і A , що передбачає спочатку відмінність між першим A та другим A , а тільки потім – тотожність. Закон тотожності він формулює як $A \text{ з } A$, що дає йому змогу стверджувати, що відмінність передуює єдності й тотожності, є її серцевиною [17, с. 69–71].

Критика чи навіть заперечення тотожності, започатковані теоретиками Франкфуртської школи та екзистенціалістами, утвердження дискурсу відмінностей (розрізнення, інакшості) розглядались у постмодерністській філософії принципом вирішального екзистенційного чинника людського життя, свідомості та ідентичності. У цьому сенсі Ж. Дельоз вказував на дві пізнавальні парадигми осмислення ідентичності: «Існують два різні способи прочитання світу. Один закликає нас мислити відмінність із погляду попередньої подібності або ідентичності, в той час як інший закликає мислити подібність або навіть ідентичність як продукт глибокої неспівмірності й невідповідності» [11, с. 234]. Іншими словами, сутність відмінності мислиться в межах тотожності, тобто як несуперечливої та недіалектичної, а не протиставляється їй. Запереченням тотожності у Дельоза постає повторення, яке не протиставляється відмінності, а динамічно розкриває її в часі й просторі, є ствердженням відмінності. Повторення продукує відмінності і створює розбіжності існування.

З метою опису тотожності й відмінності Дельоз використовує поняття «симулякр»: у них поєднується «різне з різним за допомогою відмінності» [12, с. 160]. Симулякри створюють лише зовнішній ефект подібності, не володіють подібністю до зразка або копії. Їхня сутність – у невідповідності та розрізненості, постійних змінах. Тотожності Ж. Дельоз назвав «симуляціями», що «виникають як оптичний «ефект» гри розрізнення і повторення» [12, с. 9]. Відповідно, соціально-політична реальність, з погляду Дельоза, являє собою постійну гру відмінностей, не підкорену універсалістським принципам та нормативній системі. Разом із Гваттарі він описує її поняттям «ризому», яка символізує кінець соціальної організації Модерну. Постструктураліст Ж. Дерріда використовує поняття difference (розрізнення), яке він визначає одночасно «джерелом відмінностей, процесом їх виробництва, відмінностями між відмінностями, грою відмінностей» [13, с. 125–126].

Отже, в межах постмодерністських інтерпретацій обґрунтовано, що ідентичність у постсучасну добу конститується відмінністю і розрізненням; розглядається результатом передусім усвідомлення відмінностей, інакшості. Це підкреслює В. Коннолі: «Ідентичність для свого існування потребує відмінності, і вона переводить відмінність в інакшість, щоб забезпечити власну визначеність» [19, р. 64]. Подібною є логіка Е. Лаклау та Ш. Муффа, сформульована в контексті теоретичних засад постмарксизму. Послугуючись напрацюваннями К. Шмітта, Муфф доводить, що ідентичність «може існувати лише тоді, коли конструюється як «відмінність», її передумовою є наявність певної відмінності, а отже, здатності й готовності сприйняти «інше», яке є «зовнішнім» для цієї ідентичності» [15, с. 94].

Попри різні інтерпретації поняття «відмінність», концептуалізованого у постмодерністському дискурсі, підкреслимо його евристичний потенціал у дослідженні колективних ідентичностей, на який вказує А. Аппадуріа: це поняття підкреслює точки подібностей

й контрастів між різними видами категорій, що формують колективні ідентичності, – класи, гендерні ролі, групи чи нації [18].

Сучасні дослідники доводять, що «феномен виробництва відмінностей» – колективний за визначенням – «дедалі більше засновується на сучасному індивідуалізмі – чим далі, тим сильнішою є ймовірність зростання відмінностей» [10, с. 19]. В. Малахов також відзначив: «У світі, який скинув з себе кайдани тоталітаризму, раптом виявилася незлічена кількість самостійних суб'єктів – кожен із настирливою розповіддю про власну неповторність» [14, с. 18]. Саме актуалізація автентичної самості (Маслоу) змушує постмодерного індивіда (а точніше, дивіда) і групи постійно, повсякденно проводити межу між «своїм» і «чужим» або ж впізнавати себе у багатьох Інших, якими насичена реальність, що унеможливує усталеність ідентичності суб'єкта. Ю. Крістева відзначила, що ідентичність гетерогенного суб'єкта – це постійна самоінтерпретація, яка змінюється під час взаємодії з Іншим. Конститутивне значення Іншого підкреслюють Левінас: Інший – «єдиний мислимий гарант Я»; Дельоз – Я знаходиться «на дні Іншого»; Рікер – «не можна подумати про Я, не подумавши про «Іншого», «Я переходить в Іншого» та інші мислителі.

Аналіз текстів постнекласичного етапу теоретизування ідентичності дає змогу стверджувати, по-перше, про подолання бінарності й дихотомічності у відносинах Я-Інший (властивих Модерну), що передбачає широкий спектр моделей їхніх взаємовідносин – від радикальної відмінності Я та Іншого – до сприйняття Іншого як подібного Собі (Близького). Поступово нівелюється чужість Іншого чи навіть зовсім виключається з контексту взаємодій – Інший може мислитися як «Я» в іншому місці чи ситуації, або бути елементом Я. Це створює простір для комунікації між ними з метою формування спільних смислів. Американська дослідниця А. Нортон підкреслила, що «індивідуальні та колективні ідентичності творяться не просто через відмінність між «Я» та «Іншим», а в моменти неоднозначності, коли «Я» виступає як «Інший» стосовно самого себе, а також через визнання «Іншого» як подібного» [20, р. 7]. Ш. Муфф також доводить неминучість того, що людська спільнота є Іншим для самої себе. Оскільки «Ми» конститується ззовні, то й ми самі маємо якимось чином бути цим зовнішнім. Можливість ідентичності вона бачить лише через відкритість «зовнішньому», тобто Іншому, іншій культурі. Інший конститує не лише зовнішню ідентичність «Ми», а і його внутрішній світ – через прийняття цінностей та норм Іншого.

По-друге, Інший розглядається постмодерністами своєрідним центром інтеграції (центрації), який має забезпечувати хоча б мінімальну оформленість і визначеність ідентичності індивіда на певний період. Інший має заповнити втрату (або початкову відсутність) внутрішньоособистісних інтегруючих начал, «зібрати» індивіда в певну, хоча б порівняно автономну цілісність: у взаємодії з Іншим індивід ніби «упаковує свій зміст», як підкреслює Дельоз [12, с. 70]. Так само, на думку Дерріди, «фрагментарна людина» може бути «зібрана» лише за посередництва Іншого.

По-третє, підкреслимо визнання Іншого рівним з Я у просторі їхніх взаємодій (зокрема й політичних). Інший більше не сприймається маргіналом чи чужинцем. Стигматизованість Іншого у модерний період М. Фуко пояснює тим, що, починаючи з Нового часу, все, що не відповідало нормам раціональності (певному зразку), наділялось негативними характеристиками. Іншими словами, все нерозумне (з погляду новоєвропейської раціональності) оголошувалось Іншим і підлягало виключенню. Практики виключення поступово інкорпоровались у правові політичні інститути. Наприклад, для Фуко Інше для європейського було втілено у фігурах Сходу, Безумства і Сновидіння; відповідно, Іншим він визнавав іноземця і безумця. Для З. Баумана Інший в етиці Модерну також є «втілен-

ням суперечностей», «бар'єром на шляху Я до самореалізації». Постмодерн, навпаки, дає, на думку філософа, змогу осмислити Іншого як суб'єкта, взаємодія з яким є вирішальною для становлення морального Я. Це передбачає відкритість до інакшого, зустріч з яким змінює суб'єкта.

Принципами переосмислення статусу Іншого стали: 1) рівноцінність Іншого у комунікації (мовній); 2) його участь у творенні нових смислів; 3) взаємовплив інтерпретацій Я та Іншого; 4) взаємне підтвердження та конституювання ідентичностей Я та Іншого у просторі спільних смислів та символів. Методологічно таке сприйняття засновувалося на втраті актуальності «зразка» й урівняння його з «копією».

По-четверте, в межах постмодерністського дискурсу відбувається деперсоналізація Іншого. Він постає не як суб'єкт (особистість), а як предикат, об'єкт, структура, і задає певну модель буття, що засвоюється на несвідомому рівні. Лакан розрізняє Іншого (з великої букви) як порядок (структуру) Символічного та Іншого (у Лакана з маленької букви) – як іншого індивіда. При цьому порядок Символічного є маніфестацією (культурною формою) несвідомого, що структурує бажання (і поведінку) індивіда. Наявність цього Великого Іншого, тобто символічної структури дає змогу індивідам самоідентифікуватися, використовуючи Іншого. У такому сенсі Інший є місцем надіндивідуального, яке нас визначає. У процесі взаємодії Я-Інший відбувається не лише реалізація власної самості (Я), але й залучення до символічного й ціннісного світу Іншого.

Отже, Інший позиціонується не лише необхідним, а ключовим (конститутивним) елементом ідентичності суб'єкта – індивідуального і колективного. У політичній площині переосмислення Іншого у процесах ідентифікації знаходить відображення у трансформації політик щодо Іншого, які засновувались на негативності, антагонізмі і як результат – на практиках виключення або асиміляції, оскільки він сприймався Чужим, зовнішньою загрозою, що руйнувала системний порядок. Натомість, у демократичних суспільствах формуються практики мультикультуралізму, які відповідають стану полікультурності сучасних спільнот і децентрованому індивіду, який має можливість вибирати, змінювати ідентичність, за метафорою Баумана як костюм, або бути «власником» кількох ідентичностей-костюмів. Ці практики мультикультурності, в якій ми підкреслимо прагнення (боротьбу) за партикулярні ідентичності, передбачають неконфліктне існування (спів-буття) різних культурних груп і, головне, взаємне визнання їхньої іншості. Це, за логікою прихильників мультикультуралізму, знищує асиметричність та ієрархії в їхніх відносинах та ідентифікаційних процесах. Проте в реальності сучасних суспільств, стосунки між різними групами у процесі боротьби за ідентичність не завжди є безконфліктними, а індивіди часто не є вільними у своєму виборі й можуть не усвідомлювати впливу чи навіть тиску уже готових зразків, сформованих медіа, елітами, транснаціональними акторами, державними інститутами. Причому сучасні держави втрачають свою монополію у конструюванні цих моделей-зразків ідентичності. Через це зразки для ідентифікації індивіда нерідко є суперечливими чи амбівалентними і, з одного боку, посилюють почуття непевності, неукоріненості, фрагментарності індивіда, його «незібраності», з іншого – поглиблюють кризові явища у функціонуванні сучасних держав, які пов'язані, передусім, з делегітимізацією його інститутів і політик, оскільки залишаються без необхідної підтримки та лояльності своїх громадян. До того ж, у межах постмодерністського напрямку теоретизування модерна держава (яка пов'язується з універсалізмом, ієрархією, тотальністю) сприймається нездатною проводити ефективну політику в радикально плюралізованому середовищі, контролювати множинні потоки культурних, символічних та комунікативних обмінів. Хоча постмодерністи й визнають, що мережеві, ризомні моделі, які вони пропонують натомість, можуть лише доповнювати чинні.

На негативних наслідках зростаючого плюралізму, які руйнують аскриптивні зв'язки індивіда з традиційними інститутами (зокрема державою), акцентує послідовний критик постмодернізму Ю. Габермас. Вони вимагають, на його переконання, «зміни форм соціальної інтеграції», «реорганізації життєвого світу» [16, с. 301–302]. Проте постмодерністське бачення соціально-політичної організації, орієнтованої на модель соціальної практики, позбавленої тотальності, централізації та ієрархії, заперечує не лише ідеї тоталітарності й автократії, а й політичного представництва та ліберальної демократії, постає абстрактним ідеалом, в основі якого множинність різних груп, між якими у соціально-політичному просторі формуються лише опосередковані зв'язки, прагнення «буття-разом».

Отже, радикальна трансформація принципів ідентифікації індивіда, її фрагментарність призводить до змін ідентифікаційних моделей сучасних суспільств, їх множинності та в умовах втрати державою монополії на їхнє формування сприяє обґрунтуванню у межах постмодерністського дискурсу партикуляризації та транснаціоналізації колективних політичних ідентичностей.

Список використаної літератури:

1. Бауман З. Актуальность холокоста / З. Бауман; пер. с англ. С. Кастальского и М. Рудакова; под научн. ред. А. Олейникова. – М.: Изд-во «Европа», 2010. – 316 с.
2. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман; пер. с англ. под ред. В. Иноземцева. – М.: Логос, 2005. – 390 с.
3. Бауман З. От паломника к туристу / З. Бауман // Социологический журнал. – 1995. – № 4. – С. 133–154 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://jour.isras.ru/index.php/socjour/article/viewFile/218/21>.
4. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності / З. Бауман; пер. з англ. А. Марчинського. – К.: Критика, 2013. – 176 с.
5. Бауман З. Текучая современность / З. Бауман; пер. с англ. под ред. Ю. Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
6. Бауман З. У пошуках центру, що тримає / З. Бауман. Глобальні модерності / За ред. М. Фезерстоуна, С. Леша, Р. Робертсона; пер. з англ. Т. Цимбала. – К.: Ніка-Центр, 2008. – С. 201–220.
7. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек; пер. с нем. В. Седельник, Н. Федорова. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – 383 с.
8. Бек У. Политическая динамика в глобальном обществе риска / У. Бек // МЭиМО. – 2002. – № 5. – С. 10–19.
9. Бергер П. Индивидуализация и изменение значения социальных неравенств / П. Бергер // Социальное неравенство. Изменения в социальной структуре: европейская перспектива / Под ред. В. Воронкова, М. Соколова; пер. с нем. К. Тимофеевой. – СПб.: Алетейя, 2008. – С. 12–24.
10. Вевьерка М. Формирование различий / М. Вевьерка // Социологические исследования. – 2005. – № 8. – С. 13–24.
11. Делез Ж. Платон и симулякр / Ж. Делез // Интенциональность и текстуальность: Философская мысль Франции XX века / Сост. Е. Найман, В. Суровцев. – Томск: Изд-во Водолей, 1998. – С. 225–241.
12. Делез Ж. Различие и повторение / Ж. Делез; пер. с франц. Н. Маньковской, Э. Юровской. – СПб.: Петрополис, 1998. – 384 с.
13. Деррида Ж. Différance / Ж. Деррида // Гурко Е. Тексты деконструкции. Деррида Ж. Différance. – Томск: Изд-во «Водолей», 1999. – С. 124–158.

14. Малахов В. Иной и иное в общении / В. Малахов // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Спецвип. 1 : Койнонія. Філософія іншого та богослов'я спілкування. – 2010. – С. 15–48.
15. Муфф Ш. Политика и политическое / Ш. Муфф // Политико-философский ежегодник. – М.: ИФ РАН, 2008. – Вып. 1. – С. 88–102.
16. Хабермас Ю. Постнациональная констелляция и будущее демократии / Ю. Хабермас // Политические работы ; сост. А. Денежкина; пер. с нем. Б. Скуратова. – М. : Практис, 2005. – 368 с.
17. Хайдеггер М. Закон тождества / М. Хайдеггер // Разговор на проселочной дороге : Избранные статьи позднего периода творчества ; пер. с нем. ; под ред. А. Доброхотова. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 69–79.
18. Appadurai A. Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization / A. Appadurai [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.well.com/~willard/Appadurai-%20DisjunctureDifference.pdf>.
19. Connolly W. Identity / Difference: Democratic negotiations of political paradox / W. Connolly. – Ithaca: Cornell univ. press, 1991. – 280 p.
20. Norton A. Reflections on political identity / A. Norton. – Baltimore, MD.: The John Hopkins univ., 1993. – 209 p.

POSTMODERN INTERPRETATIONS OF POLITICAL IDENTITY

Lesya Uhryn

*Ivan Franko National University of Lviv
Institute of philosophy, department of theory and history of political science
Universytetska st., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The main aspects of political identity in the context of postmodern discourse and interpretation paradigms have been in the focus of the study. It has been revealed that particular political identities under conditions of individual transformations problematized the paradigms of their interaction, deprived of conflicts, decentralization and hierarchy are established.

Key words: political identity, postmodernism, discourse, individualization, decentralization, multiculturalism.